

M

A. A. O. Heikel meddelat bref af 27/1 96 öfverlämnad till A. H.
Resorna till Janakkala i juni och sept. 1895.

1. På Komuportti, åsen nära Lauvala gård i Janakkala uppgafs finnas stenvallar, hvilkas betydelse var obekant. Vid mitt besök på stället fann jag dem vara gamla rågårdar.

2. Då för några år sedan en stor potatisgrop gräfdes i närheten af Hiivola gård i Janakkala, påträffades 2 hufvudskålar och andra ben af människa. Äfven Heikki Heikel medförde från sin 1893 äfven Janakkala omfattande forskningsresa en hufvudskål funnen invid denna potatisgrop. På detta fyndställe, som befann sig på yttre sidan om källarens södra gafvelända, lät jag gräfva en 1-1½ meter vid och en meters djup grop. Något annat än kol påträffades dock icke. Några fornsaker hafva aldrig blifvit funna på detta ställe, hvarest jorden är ler- och sandblandad. Antagligen hafva vi här att göra med en tillfällig begrafning från historisk tid.

3. I den s. k. Annanmäki under Kernaala by i Janakkala socken finnas omkr. 50 fördjupningar, hvilka se ut som s. k. "nauriskeroppia", hvilka kunna räknas i hundradetal vid mängen större by och herregård. Heikki Heikel anträffade 1893 vid ett gräfningsförsök i en af dessa "grafvar" några ben, som tyvärr ännu icke blifvit bestämda, huruvida de tillhöra djur eller människa. Emellertid lät jag undersöka två af dessa fördjupningar, af hvilka den ena var 3, den andra 4 meter lång. Bredden var hos bägge en meter. De utgräfdes till en meters djup tills grusjorden vidtog. I groparna funnos intet annat än matnylta jämte kol och försmultnade trädbitar. Längdriktningen var i Ö. V. Andra gropar hade däremot en riktningen från N. Ö. Något

faktiskt skäl att anse dessa gropar för "gräfvor" finnes således icke. Äfven om de förut nämnda benen skulle visa sig tillhöra människa, bevisade de blott att i den gropen, där de funnits, något lik af någon tillfällig orsak och säkerligen under historisk tid blifvit nedmylladt.

4. Då jag den 21 juni arnlände till Monikkala gård, visade dess ägare Herr K. A. Bollfras mig en rund spännbuckla af brons från slutet af vår hednatid, som sommaren 1893 funnits i gårdens trädgård af trädgårdsmästaren F. Gustafsson. (Se plankartan, som jag låtit förstora efter en kopia, som jag tog på Monikkala). Sedan dess har pjesen förvarats i herr Bollfras bordslåda, såsom en kuriositet. (Numera i Hist. musiet jämte andra föremål från Monikkala trädgård. № 3144. 3-10). Jag började omedelbart med tillhjälp af arbetskarlar, som herr Bollfras gratis stälde till mitt förfogande, undersöka fyndstället rindtomkring till en areal af ungefär 2 ^{kvadrät-} fmnr. Jorden bestod öfverst af sand, som blifvit till stället släpad för den trädgårdsgång, som blifvit dragen äfven öfver denna plats. Under sanden fanns ett svartjordslager af ung. 3 tumers maktighet, i hvilket påträffades kol obrända ben och keruksskärfvor samt några bitar slagg. Under svartjorden vidtog på 30 ctns djup den orödda sandjorden.

I närheten låg på några meters afstånd ett större stenröse, som f. n. användes till blomsterkulle, hvilken för detta ändamål blifvit betäckt med trädgårdsjord. (På plankartan betecknad med C). Enligt tradition skall på denna plats stått ett (katolskt?) kapell, hvaraf sagde kulle ursprungligen skulle vara lämning. Då platsen redan blifvit planterad, kunde naturligtvis för denna gång en närmare undersökning af densamma icke kom-

ma ifråga.

För öfrigt hittas vid jordarbete öfveralt i denna del af trädgården kol äfvensom ofta ben. Lika så skall man ofta stöta på lämningar af byggnadsgrundvalar och ugnar, hvilka numera blifvit bortsläpade och marken utjämnad. Här skall och fordom stått flera gårdar, af hvilka Monikkala sedan blifvit sammanslagen. På ett ställe uppgifves att människoben i större mängd blifvit funna för omkr. 40 år sedan, men lät öfverstelöjtnant Hisinger, som då ägde Monikkala, åter nedmylla deramma. På detta ställe planterades sedan popplar, som ännu pryda denna del af trädgården.

Den 9 sept. senaste sommar anlände jag för andra gången till Monikkala för närmare undersökning af den i det föregående omnämnda jordkullen. Denna befinner sig inom en fyrkant, bildad af styrenhäckar, och mäter i diameter 7 meter och i höjd 1 meter. Jag lät gräfvad genom högen en graf eller kanal af en meters bredd och i riktning N. V. O. Härunder kunde observeras, att kullen bestod af tre kulturskiikt: det öfversta hade uppstått genom tillsläpning af trädgårdsjord för växtplanteringar. Detta lager var ungefär af 20 ctns mäktighet. Sedan följde ett lager, som egentligen bildat kullen och bestod af grå jord, i hvilken större och mindre stenar finnas. En del af dessa stenar bildade en ugn med dubbel botten, som antagligen användts för pottaska bränning. Den öfre botten utgjordes af en platt af eld ge-

*) Sådana pottaska-ugnar, som karakteriseras genom sina två bottnar, har jag sett i mängd särskildt i Hallingais utmark i Jänneklöva.

†) Min sagesman är kaptenskan Bollfras, dotter till nämnde Hisinger, och skedde det medan hon var vävande flika och mindes hon saken mycket väl.

nomfrätt sten, under hvilken den nedre afdelningen upptogs af grå, fin sand liknande aska. Några stenar voro så stora, att de med möda kunde lyftas af tvänne karlar. I jorden omkring dessa lågo spridda många bitar af sönderslagna tegel.

Under denna kullen bildande blandmassa af stenar, aska och grus vidtog det tredje skiktet, som bestod af enahanda svart jord som på det stället, där den förut nämnda spännbucklan hittades. Emellan kullens kulturmassa och svartjorden funnos dels mulnade, dels halft förbrända träd- eller brädstycken. I den svarta jorden påträffades för resten och sönderslagna tegelstensbitar, äfvensom två bronsstycken af okänt ändamål, mer eller mindre förmulnade ben samt 2 spikar af järn. Först under svartjorden vidtog äfven här orörd brun sand.

Af det föregående framgår, att den närmare undersökningen af i fråga varande jordkulle i Konikkala trädgård icke lämnade någon som helst bekräftelse på att vi här hade att göra med lämningar af ett forntida kapell. Någon tid efter det jag lämnat stället och arbetsskarlarna tillåtits att h. o. h. utjämna sagda jordhög, blef mig tillsänd en oformad sten med borrhål i midten, hvilken sten utjämnaats hittats under utjämningsarbetet. Möjligen har denna sten i tiden tjänat såsom not- eller nätsänke och står säkerligen icke håller i något sammanhang med kullens bildning, som synes hafva försiggått under jämförelsevis sen tid.

Af ena sidan hafva vi dock den ofta nämnda spännbucklan från slutet af hednatiden och

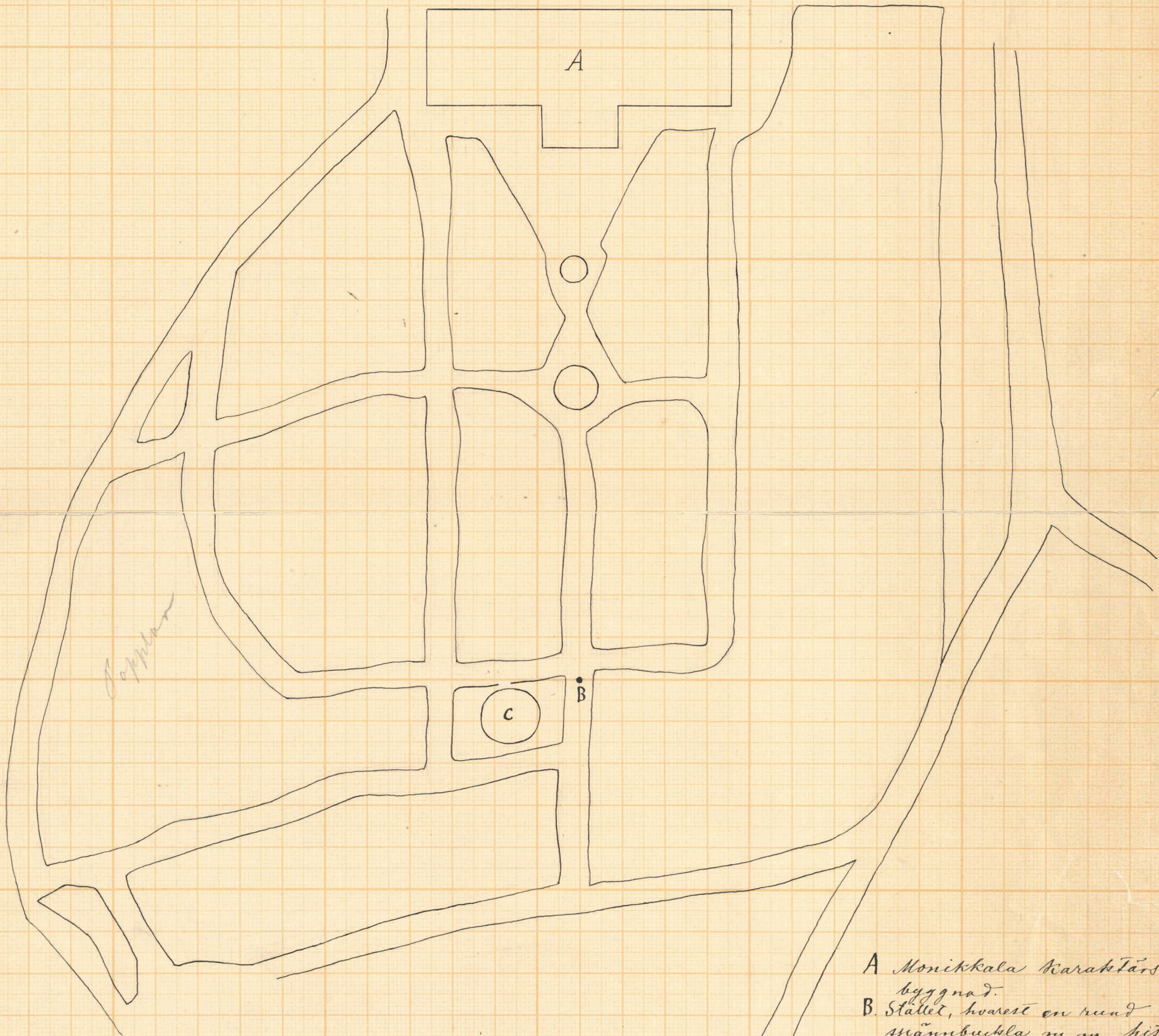
¹⁾ Af dessa syntes, att teglen varit 15 ctm. breda och 8-9 ctm. tjocka, huru långa de varit kunde af bitarna icke erfaras.

ä den andra det i medlet af detta sekel gjorda
fyndet af människoben på ungefär 40 meters af-
stånd från det undersökta stället.† Hedendom
och kristendom anknyta sig säkerligen vid dessa
minnen och ehuru senare tidens odling samman-
blandat dem och gjort dem sparsamma, kun-
na vi dock icke bortressonera intrycket af deras
antydning om att här möjligen jordats aflid-
na i tidshiftet emellan hedendomen och medel-
tiden. Möjligen är det härpå som traditionen om
ett kapell syftar, ehuru dess plats icke kunnat
utrönas.

Öfriga excursioner och färder i centrala
delar af Janakkala, som jag senaste sommar
företog, lämnade icke några andra nya bi-
drag till kännedom af ortens forntid, än de
som redan anförts.

† Även här lät jag göra några försök till gräf-
ningar, ehuru likväl utan något nämnvärdt resultat.

Ap. A. C. Hiltal medelt bref af 27/11 96 öfverlämnad till A. H.

- A Monikkala Karaktärsbyggnad.
- B Stallet, hvarest en rund sprännbuckla m. m. hit. tats.
- C Jordkulle med potaska regn i sitt iure.

H. M. Kat. N.º 3144: 3-10

